170

CICERO

DE SENECTUTE

S. L. ET A.

DAV. PAFFROED

G

41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

~~96.~~ 170 g 41
GW 6984
CA 430

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Tullius de Senectute

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

¶ M. T. Ciceronis Cato maioꝛ vel de Senectute ad
Titū Pomponiū Atticū Præfatio.

O Tite ſi quid ego adiuto. curam ve leuaſſo.
Quæ nūc te coq̄t. et v̄ſat ſub pectoꝛe fixa
Et q̄ deprimeris. ecq̄d ecit p̄cij.' Licz em̄ v̄
ſibꝰ iiſdē mihi affari te Attice q̄bꝰ affat̄ flam
miniū ille vir haud mag̃ cū re: ſz fide plenꝰ. q̄nq̄m certe
ſcio nō vt flāminiū ſollicitari te Attice ſic nocteſq3 di
eſq3. Noui em̄ moderationē animi tui ⁊ æq̄tatē. Teq3
non cognomē ſolū Athenis deportaſſe ſz hūanitatē ⁊
prudentiā ītelligo. Et tn̄ ſuſpicoꝛ iiſdē rebꝰ te. q̄bꝰ meip
ſum īterdū g̃uiꝰ cōmoueri. q̄ꝝ cōſolatio ⁊ maioꝛ ē. ⁊ in
aliud tempꝰ differēda. Nūc aūt mihi viſum eſt de ſene
ctute aliq̄d ad te ſcribē. h̄ em̄ onē q̄d mihi tecū cōmune
eſt. aut iā vrgētis. aut certe aduētant᷑ ſenectut᷑. et te ⁊
meipſum leuari volo. Etſi te q̄dē id modeſte ac ſapien
ter ſicut oīa ⁊ ferre ⁊ laturū eſſe certe ſcio. Sz mihi cū
de ſenectute aliq̄d vellē ſcribere tu occurrebas dignꝰ eo
munē. q̄ vterq3 noſtꝝ cōmunit̄ vteret̄. Mihi q̄dē ita iucū
da huiꝰ libri cōfectio fuit. vt nō mō oēs abſterſerit ſene
ctutis moleſtias. ſz effecerit mollē etiā ⁊ iucundā ſene
ctutē. Nunq̄3 igitur ſat᷑ laudari digne poterit philoſo
phia. cui q̄ pareat. omne tempꝰ ætat᷑ ſine moleſtia poſ
ſit degere. Sz de cæter᷑ ⁊ diximꝰ multa. ⁊ ſæpe dicemꝰ.
Hūc vero libꝝ de ſenectute ad te miſimꝰ. Oēm aūt ſer
monē tribuimꝰ nō Tithono. vt Ariſtarchꝰ. ne parum
eſſ3 auctoritat᷑ in fabula. ſz. M. Catoni ſeni q̄ maioꝛe3
auctoritatē h̄ret oꝛatio. Apud quē Læliū ⁊ Scipionē
fecimꝰ admirātes. q̄ꝑ is tā facile ſenectutē ferret. iiſq3 eū
rn̄dentē. q̄ ſi eruditiꝰ videbit̄ diſputare. q̄3 ꝯſueuit ipſe ī
ſuis libris. att̄buito græc᷑ lr̄is. q̄ꝝ ꝯſtat eū ꝑſtudioſum
fuiſſe ī ſenectute. Sz q̄d opꝰ eſt plura.' Iā ei ipſiꝰ Cato
nis ſ̄mo explicabit nr̄a3 oēm de ſenectute ſentētiā.

A ij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Dialogꝰ. P. Scipio. C. Lælius et Cato interlocu
tores.

SAepenumero mirari ſoleo cū hoc. C. Lælio. tum
cæterarꝫ rerū tuā excellētē. M. Cato ꝑfectāqꝫ ſa
pientiā. tū vel maxīe ꝙ ſenectutē tuā nunq̄ꝫ tibi grauē
eſſe ſenſerī. Quæ plærisqꝫ ſenibꝰ ſic odioſa ē. vt onꝰ ſe
ætna ḡuius dicāt ſuſtinē. Cato. Rem haud ſane Sci
pio ⁊ Læli difficilē admirari videmī. Quibus eī nihil
opis ē in ipſis ad bn̄ btēqꝫ viuēdū. ijs oīs ḡuis ē ætas.
Qui aūt oīa bona a ſeipſ petūt. ijs nihil p̄t malū vide
ri qđ naturæ nccītas afferat. Quo ī genere ī primis ē
ſenectꝰ. quā vt adipiſcant̄ oēs optāt. eandem accuſant
adeptā. tāta ē incōſtātia. ſtulticia. atqꝫ ꝑuerſitas. Obre
pere aiūt eā citiꝰ quā putaſſent. Primū q̄s coegit eos
falſū putaē. Qui. n. citiꝰ adoleſcētiæ ſenectꝰ q̄ꝫ puericiæ
adoleſcētia obrepit. Deinde q̄ minus ḡuis eſſet ijs ſene
ctꝰ. ſi octingētesimū annū agerēt q̄ꝫ octogeſimū. Præ
terita eīn ætas q̄ꝫuis lōga cū effluxiſſꝫ. nulla ꝯſolatiōe
permulcē poſſꝫ ſtultā ſenectutē. q̊circa ſi ſapiaꝫ meam
admirari ſoletis. q̄ vtinā dig̃ eſſet opīone vr̄a nr̄oqꝫ ꝯg̊
mine. in h̄ ſumꝰ ſapiētes ꝙ naturā optimā ducē tanq̄ꝫ
deū ſeqmur. eiqꝫ paremꝰ. a q̄ nō veriſiƚe eſt cū cætere ꝑ
tes ætatꝫ bn̄ deſcriptæ ſint extremū actū tanq̄ꝫ ab ier
ti poeta eſſe neglectū. Sꝫ tn̄ ncc̄e fuit eſſe aliqđ extre
mū. ⁊ tanq̄ꝫ in arborꝝ baccꝫ terræqꝫ frugibꝰ maturitate
tēpeſtiua q̄ſi victū ⁊ caducū q̊d ferendū ē mollit̄ ſapiē
ti. Quid eīn eſt aliud gigantū more bellare cū dijs niſi
naturæ repugn̄re. Læliꝰ. Atq̄ Cato ḡtiſſimū nobis vt
etiā ꝓ Scipiōe pollicear fecerꝫ ſi (qm̄ volumus ⁊ ſpera
mus q̄dē ſenes fieri) ante multo a te didicerimꝰ. q̄bꝰ fa
cillime rōnibꝰ ingueſcentē ætatez poſſimꝰ ferre. Cato.
Faciā Læli. p̄ſertim ſi vtriqꝫ veſtꝝ ḡtū (vt dicꝫ) futurꝫ
eſt. Scipio. Volumꝰ ſane niſi moleſtū eſt Cato tanq̄ꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

aliquā viā longā cōfeceris. qua nobis q̄ȝ ingrediēdū ſit iſtuc q̊ ꝑueniſti videͤ q̄le ſit. Cato. Faciā vt potero Læli. Sæpe eñ intͤfui q̄relꝰ meorū æq̄liū. pares aūt cū paribꝰ veteri ꝓuerbio facillime ↄgregant. quæ Cato. Salinator. quæ Sp. Albinꝰ hoīes cōſulares nr̄i fere æquales deplorare ſolebāt. Tum qꝛ voluptatibꝰ carerēt. ſine quibꝰ vitā nullā putarent. tū qꝛ ſpernerent ab ijs a q̇bꝰ eſſent coli ſoliti. Qui mihi nō videbant accuſare id qđ eſſȝ accuſandū. Nā ſi id culpa ſenectutꝫ accidēt eadem mihi vſu euenirēt reliq̇ſq̄ȝ oībꝰ maioribꝰ natu (q̊ꝝ ego multoꝝ cognoui ſenectutē ſine q̄rela) q̇ ſe libidinū vinculꝭ laxatos eſſe nō moleſte ferrēt. nec a ſuis deſpicerentur. ſȝ oīm iſtiuſmodi q̄relaꝝ in moribꝰ ē culpa nō ætate. Moderati eñ ⁊ nō difficiles ſenes nec īhumani tolerabilē agūt ſenectutē. Importunitas aūt ⁊ īhūanitas omni ætati moleſta ē. Læliꝰ. Eſt vt dicis Cato. Sed fortaſſe dixerit quiſpiā tibi ꝓpt opes et copias ⁊ dignitatē tuā tolerabilē ſenectutē videri. Idē autē nō poſſe multꝫ cōtingē. Cato. Eſt iſtud q̇dē Læli aliq̇d. ſȝ neq̄ȝ in iſto ſunt oīa. vt Themiſtoclem ferūt Seriphio cuidā ī iurgio reſpōdiſſe. cū ille dixiſſȝ nō eū ſua ſȝ patriæ gloria ſplēdorē aſſecutū. nō hercle inq̇t. ſi ego Seriphius eſſem ignobilꝭ. nec ſi tu athenienſ eſſes. clarꝰ vnq̄ȝ fuiſſes. Qđ codē mō de ſenectute p̄t dici. Nec eī in ſūma inopia leuis eſſe ſenectꝰ p̄t. ne ſapiēti ī ſumma copia nō grauis. Aptiſſima oīno ſūt Scipio ⁊ Læli arma ſenectutꝫ artes exercitatōeſq̄ȝ v̇tutū. quæ in oī ætate cultæ cū multū diuq̄ȝ vixeris. mirificos afferūt fructꝰ. nō ſolū qꝛ nūq̄ȝ deſerūt. ne ī extremo q̇dē tp̄e ætatꝫ (quanq̄ȝ id maximū ē) veꝝ etiā qꝛ ↄſcia bn̄ actæ vitæ mltoꝝq̄ȝ bn̄factoꝝ recordatio iucūdiſſima ē. Ego q̇dē. Qu. maximū eum q̇ tarentū recepit. adoleſcēs ita dilexi ſenem vt æqualē. Erat eñ in illo viro comitate ḡuitas ↄdita

nec ſenectꝰ mores mutauerat. q̄nq̄ꝫ eū colere cœpi non admodū grandē natu. ſꝫ tñ iā ætate ꝓuectū. Anno ei poſtq̄ꝫ primū conſul fuerat ego natꝰ ſum. Cūq̄ꝫ eo q̄rtū cōſule adoleſcētulꝰ miles ꝓfectꝰ ſum ad capuā. Quinto q̄ꝫ āno poſt ad tarentū quæſtor deinde ædilis. q̄driēnio poſt factꝰ ſum prætor quē magiſtratū geſſi conſulibus Tuditano ⁊ Cethego. tum q̄dē ille admodū ſenex ſua ſor legꝫ Cintiæ de donis ⁊ muneribꝰ fuit. Hic ⁊ bella gerebat. vt adoleſcētulꝰ cū plane grādis eſſꝫ. ⁊ Hānibalez iuuenilit̄ exultātē patiētia ſua molliebat. De q̄ præclare familiarꝫ noſter Enniꝰ. Vnꝰ hō nob cunctādo reſtituit rē. Nō ponebat eñ rumores añ ſalutē. Ergo poſtq̄ꝫ magiſq̄ꝫ viri nūc gloria claret. Tarentū vero q̄ vigilātia. q̄ cōſilio recepit. Cū q̄dē me audiēte Salinatori q̄ amiſſo oppido fugerat in arcem gloriāti atq̄ꝫ ita dicēti. Mea opa. Qu. Fabi Tarētū recepiſti. certe inq̄t ridēs nā niſi tu amiſiſſes. nunq̄ꝫ recepiſſem. Nec vo ī armis præſtātior q̄m in toga q̄m cōſul iteruꝫ. Sp. Caruillio collega quieſcēte. C. Flāminio tribuno pleb quoad potuit reſtitit. agrū picenū ⁊ gallicū viritim ꝯ ſenatꝰ auctoritatē diuidenti. Augurq̄ꝫ cū eſſet dicē auſus ē optimis auſpicijs ea geri. q̄ ꝓ reip. ſalute fierent. q̄ ꝯ rēp. ferrent̄ cōtra auſpicia ferri. Multa p̄clara ī eo viro cognui. ſꝫ nihil ē admirabiliꝰ q̄ꝫ quō ille mortē Marci filij tulit clar. viri ⁊ cōſularis. ē in manibꝰ viri laudatio. quā cū legimꝰ quē philoſophū nō cōtemnimꝰ. Nec vo in luce mō atq̄ꝫ in ocul̄ ciuiū magnꝰ. ſꝫ intꝰ domiq̄ꝫ præſtātior. Qui ſermo. Quæ præcepta. Quāta noticia ātiq̄tatꝫ. Quæ ſciētia iuris augurādi. Multæ etiā vt ī hoīe rhomano litteræ oīa meōria tenebat. nō domeſtica ſolū. ſꝫ etiā externa bella. Cuiꝰ ſermone ita cupide fruebar. q̄ſi iā diuinarē id qđ euenit. illo extincto fore vñ diſcerem neminē. Quorſum igit̄ tam multa de maxio. q̄r ꝓfecto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

videtꝫ nefas eſſe dictu miſerā fuiſſe talē ſenectutē. Nec
tñ oēs pñt eſſe Scipiones aut Maximi. vt vrbium ex
pugñtiōes. vt pedeſtres nauales ve pugnas. vt bella a ſe
geſta triūphoſqꝫ recordenť. eſt eñ quiete ⁊ pure ⁊ elegā
ter actæ ætatꝫ placida ac leuis ſenectꝰ. q̄lez accepimus
Platonis. q̄ vno ⁊ octogeſimo āno ſcribēs mortuꝰ eſt.
Qualē ſocratis q̄ eum librꝫ qui panathenaicus iſcribi
tur. quarto ⁊ nonageſimo anno ſcripſiſſe diciť. vixitqꝫ
quinquēniū poſtea. Cuiꝰ mgr̄ Leontinꝰ Gorgias cen
tū ⁊ ſeptē cōpleuit ānos. Neqꝫ vnq̄ꝫ in ſuo ſtudio atqꝫ
ope ceſſauit. Qui cū ex eo q̄rereť. cur tā diu vellet eſſe
in vita. nihil habeo inq̄t qđ incuſem ſenectutē. p̄clarꝫ re
ſpōſum ⁊ docto hoīe dignū. Sua eñ vicia inſipiētes ⁊
ſuā culpā in ſenectutē cōferūt. qđ nō faciebat is. cuius
mō mentionē fecit Ennius. Sicut fortꝫ equus ſpacio
qui forte ſup̄mo Vicit olympia. nūc ſenio cōfectꝰ quie
ſcit. Equi fortꝫ ⁊ victoris ſenectuti cōparat ſuā. quē q̄
dē ꝓbe meminiſſe poteſtis. Anno eñ vndeuiceſimo poſt
eiꝰ mortē hi cōſules. T. flāminiꝰ ⁊. M. Attiliꝰ facti ſūt
Ille autē Scipiōe ⁊ philippo iterꝫ cōſulibꝰ mortuꝰ eſt.
Cū ego q̄dē quinqꝫ ⁊. lx. ānos natꝰ legē voconiā voce
mag̃ ⁊ bonis lateribꝰ ſuaſiſſem ānos ſeptuagita natus
tot eñ vixit Ennius. ita ferebat duo q̄ maxīa putanť
onera. pauptatem ⁊ ſenectutez. vt eis pene delectari vi
deť. Etenim cum complector animo. quattuor cauſas
reperio cur ſenectꝰ miſera videať. vnam ꝙ auocet a re
bus gerendis. alteram ꝙ corpꝰ faciat infirmū. terciā ꝙ
priuet omnibꝰ fere voluptatibꝰ. quartam ꝙ haud ꝓcul
abſit a morte. Earū ſi placeat cauſarꝫ quantū q̄qꝫ vale
at. quantūqꝫ iuſta ſit vnaq̄qꝫ videamꝰ A rebus gerēdis
ſenectꝰ abſtrahit. Quibꝰ? An iis q̄ geruntť iuuētute et
viribꝰ? Nullæ ne igiť res ſeniles ſūt. q̄ lꝫ īfirmis corpi
bꝰ. aīo tamē adminiſtrētur. Nihil igitur agebat. Qu.

Maximꝰ. Nihil. L. Paulꝰ pr̄ tuꝰ Scipio ſocer optimi
viri filij mei ⁊ cæteri ſenes. Fabritij. Curij. Coꝛūcanij
cū rēp. cōſilio ⁊ auctoꝛitate defēdebāt nihil agebāt. Ad
Appij Claudij ſenectutē accidit etiā vt cæcꝰ eſſꝫ. tñ is
cū ſentētia ſenatꝰ inclinaret ad pacē ⁊ fœdꝰ faciēdū cū
Pyrrho nō dubitauit dicē illa quæ ꝟſibꝰ ꝑſecutꝰ ē En
nius. Quo vob̄ mētes rectæ q̄ ſtare ſolebāt Antehac.
demēti ſeſe flexē ruina. cæteraqꝫ ḡuiſſime Notū vobis
eñ carmē ē. ⁊ tñ ipſiꝰ Appij extat oꝛō. atqꝫ hāc ille egit
ſeptē ⁊ decē ānos poſt alteꝝ cōſulatū. cū inť duos cōſu
latꝰ anni decē inťfuiſſent. cenſoꝛqꝫ añ cōſulatū ſuperio
rē fuiſſꝫ. Ex q̊ ītelligiť Pyrrhi bello grandē ſane fuiſ
ſe. ⁊ tñ ſic a patribꝰ accepimꝰ. Nihil igiť afferūt q̇ in re
gerēda ꝟſari ſenectutē negāt. ſimileſqꝫ ſunt. vt ſi q̇ gu
bernatoꝛē ī nauigādo agē nihil dicāt cū alij malos ſcan
dāt. alij ꝑ foꝛa curſent. alij ſentinā exhauriāt. ille auteꝫ
clauū tenēs ſedeat ī puppi quietus. nō faciat ea q̄ iuue
nes. At ꝟo multo maioꝛa ⁊ melioꝛa facit. Nō eñ viri
bꝰ. aut velocitatibꝰ. aut celeritate coꝛpoꝝ res magnæ
geruntꝛ. ſꝫ ꝯſilio ⁊ auctoꝛitate ⁊ ſentētia. q̇bꝰ nō mō oꝛ
bari. ſꝫ etiā augeri ſenectꝰ ſolet. niſi foꝛte ego vob. qui ⁊
miles ⁊ tribunꝰ ⁊ legatꝰ ⁊ cōſul ꝟſatꝰ ſum ī vario genē
belloꝝ. ceſſare nūc videoꝛ cū bella nō gero. At ſenatui q̄
ſunt gerenda p̄ſcribo. ⁊ quō chartagini male iādiu cogi
gitāti bellū īferatꝛ multo añ denūcio. de q̄ nō añ vereri
deſinā. quā illā exciſam eē ꝯguero. Quā palmā vtinā ī
moꝛtales dij tibi Scipio reſeruent. vt aui reliq̄as ꝑſeq̄
re. Cuiꝰ a moꝛte hic terciꝰ ⁊ trigeſimꝰ ē ānꝰ. Sꝫ memo
riam illiꝰ viri excipiēt oēs āni ꝯſequētes. Anno añ me
cenſoꝛē moꝛtuꝰ ē nono pꝰ meū cōſulatū. cū cōſul iterū
me cōſule creatꝰ eſſꝫ. Nū igiť ſi ad cēteſimū annū vixiſ
ſet. ſenectutꝭ eum ſuæ pœnitēt. Nec eñ excuſatōe. nec
ſaltu. nec eminꝰ haſtis. aut cominꝰ gladijs vtereť. ſꝫ cō

ſilio.rōne.ſentētia. Quæ niſi eſſent ī ſenib⁹.nō ſolū cō
ſiliū maiores nr̄i appellaſſent ſenatū. Apud lacedæmo
nios q̄dē ij q̄ ampliſſimū magiſtratū gerūt (vt ſūt) ſic
etiā appellant̄ ſenes.ꝗ ſi legē ⁊ audire voletꝫ externa.
maxīas reſp.ꝑ adoleſcētulos labefactatas.a ſenib⁹ ſuſtē
tatas repietꝫ. Cedo q̄ veſtrā rēp.amiſiſtis tā cito (ſic eī
ꝑcūctant̄.vt ē in Ennij libro) rn̄det̄ ⁊ alia.⁊ hæc in pri
mis. Proueniebant oratores noui ſtulti adoleſcētuli.
Temeritas ē videlicet florētꝫ ætatꝫ. prudētia ſenectu
tis. Læli⁹. At memoria minuit̄. Cato. Credo.niſi exer
ceas eam. aut etiā ſi ſis natura tardior. Themiſtocles
oīm ciuiū noīa ꝑceꝑat. Nū igit̄ cenſetꝫ eum cū ætate
ꝓceſſiſſꝫ.q̄ Ariſtides eſſꝫ liſimachū ſalutare ſolitū. Eq̄
dem non mō eos noui q̄ ſunt. ſed eoꝝ pr̄es etiā ⁊ auos
Nec ſepulchra legēs vereor (q̄d aiūt) ne ꝑdā memoriā
His eñ ipſis legēdis redeo ī memoriā mortuoꝝ. Nec
vero quenq̄ȝ ſenū audiui oblitū. q̊ loco theſauꝝ obruiſ
ſet. oīa quæ curāt meminerūt vadimonia ꝯſtituta.q̄ ſi
bi q̄b⁹ ipſi debeāt. Quid iuriſcōſulti? Quid pōtifices.?
Quid augures? Quid phiſophi ſenes. q̄ȝ multa memīe
rūt. Manēt ingenia ſenib⁹.mō ꝑmaneat ſtudiū ⁊ indu
ſtria.nec ea ſolū in claris ⁊ honoratꝫ viris.ſꝫ ī vita etiā
priuata ⁊ quieta. Sophocles ad ſummā ſenectutē tra
gœdias fecit. q̄ ꝓpt̄ ſtudiū cū rem familiarē negligē vi
deret̄.a filijs ī iudiciū vocat⁹ eſt.vt quēadmodū noſtro
more male rē gerentib⁹ patrib⁹ bonis int̄dici ſolet.ſic il
lū q̄ſi deſipiēte a re familiari remouerēt iudices.tum ſe
nex dicit̄ eā fabulā quā in manibus habebat.⁊ proxime
ſcripſerat. Oedipū coloneū recitaſſe iudicib⁹.quæſiſſe
q̄ȝ nū illud carmē deſipiētꝫ videret̄? q̄ recitato ſentētijs
iudicū ē liberat⁹. Nū igit̄ hūc. Nū Heſiodū. Nū Si
monidē. Num Steſichoꝝ. Num q̊s añ dixi Iſocratē
Gorgiā. Nū Homerū. Nū philoſophoꝝ pricipes Py

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

thagorã Democritũ.num Platonẽ.nũ Socratẽ. nũ
poſtea Xenonẽ. Cleantẽ.aut eũ quẽ vos etiã Romæ
vidiſtis Diogenẽ ſtoicũ.coegit in ſuis ſtudijs obmute
ſcere ſenect⁹. An nõ in oĩb⁹his ſtudioꝝ agitatio vitæ
æq̃lis fuit. Age iſta diuina ſtudia omittamus. poſſum
noĩare ex agro ſabino ruſticos vicinos ⁊ faĩliares me
os.q̃b⁹abſentib⁹nunq̃ȝ fere vlla in agro maiora opa fi
unt.nõ ſerẽdis.nõ pcipiẽdis fructib⁹.nõ cõdendis.q̃nq̃ȝ
in illis ħ min⁹mirũ. Nemo eñ ẽ tã ſenex.q̃ ſe annũ nõ
putet poſſe viuẽ. Sȝ ijdẽ laborãt in eis quæ ſciũt nihil
ad ſe oĩno ptinẽ. Serũt arbores q̃ alteri ſæculo pſint
vt ait Stacius noſter in Synephebis.nec ṽo dubitat
agricola.quãuis ſenex q̃rẽti cui ſerat reſpõdere dijs im
mortalib⁹ qui me nõ accipe tãtũmodo a maiorib⁹ volu
erunt ſȝ etiã poſteris tradẽ. Deli⁹ Cecili⁹de ſene alteri
ſæculo pſpiciente illud idem. Læli⁹. Aedepol ſenectus.
ſi nihil quicq̃ȝ aliud vicij apportet ſecũ cum aduenerit
vnũ id ſatis ẽ ꝙ diu viuẽdo multa q̃ nõ vult videt. Ca
to. Et multa fortaſſe q̃ vult.atq̃ȝ ea q̃dẽ quæ non iuſte
ſæpe etiã adoleſcẽtia incurrit. Illud ṽo idẽ Cecili⁹vici
oſius. Læli⁹ Tum etiã in ſenecta ħ reputo miſerrimũ
ſentire ea ætate eſſe odioſum. vt eñ adoleſcẽtib⁹bona ĩ
dole p̃ditis ſapiẽtes ſenes delectanť. leuiorq̃ȝ fit eorũ ſe
nect⁹.qui a iuuẽtute colũtur ⁊ diliguntť.ſic adoleſcẽtes
ſenũ p̃ceptis gaudent.q̃b⁹ad ṽtutũ ſtudia ducuntť Nec
min⁹intelligo me vobis q̃m vos mihi eſſe iucũdos Sȝ
videt̃ vt ſenect⁹nõ modo lãguida atq̃ȝ iners nõ ſit.veꝝ
etiã ſit operoſa.⁊ ſemꝑ agẽs aliq̃d ⁊ moliẽs.tale ſcȝ q̃le
cuiuſq̃ȝ ſtudiũ in ſuperiore vita fuit. Quicq̃d etiã:addi
ſcũt aliq̃d.vt ſolonẽ in ṽſib⁹gloriantẽ vidim⁹.q̃ ſe quo
tidie aliq̃d addiſcentẽ ſenẽ fieri dicit. vt ego feci.q̃ græ
cas lrãs ſenex didici. Quas q̃dẽ ſic auide arripui.q̃ſi di
uturnã ſitim explẽ cupiẽs.vt ea ipſa mihi nota eſſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

quib⁹me nūc exēplis vti videtis. Qđ cū feciſſe Socra
tem ī fidib⁹ audire(vellē equidē ꝛ illud. diſcebāt eī fidi
b⁹antiq̄)ſꝫ in lr̄is certe elaboraui. Nec nunc q̄dē vires
deſidero adoleſcētis(is cm̄ loc⁹erat alt̄ de vicijs ſenectu
tis)nō plus qꝫ adoleſcēs etiā vires tauri aut elephātis
deſiderabā. Quod em̄ hoī naturalit̄ inſitū eſt eo vti de
cet. ꝛ quicq̄d agas agē ꝑ virib⁹. Quæ em̄ vox p̄t eſſe cō
temptior qꝫ Milonis Crotoniate. q̄ cū ſenex eſſet iam
athletaſqꝫ ſe ī curriculo exercētes videt. aſpexiſſe lacer
tos ſuos dicit̄. illachrymanſqꝫ dixiſſe. At hi q̄dē iā mor
tui ſunt. non vero tā iſti qꝫ tu ipſe nugator. neqꝫ em̄ ex
te vnqꝫ es nobilitat⁹.,ſꝫ ex laterib⁹ ꝛ lacertis tuis. Ni
hil ſex æmili⁹ tale. nihil multis ānis ante Ti. Coruca
nius. nihil mō. P. Craſſus a q̄b⁹ iura ciuib⁹ præſcribe
bant̄. quoꝝ vſqꝫ ad extremū ſpiritū ꝑfecta ē prudētia
Orator metuo ne lāgueſcat ſenectute. Eſt em̄ munus
ei⁹ nō ingenij ſolū. ſꝫ lateꝝ etiā ꝛ viriū. Omnino cano
rū illud ī voce ſplēdeſcit etiā neſcio q̄ pacto ī ſenectute
qđ equidē nō amiſi adhuc. ꝛ tm̄ videtis ānos meos Sꝫ
tm̄ decorus ē ſermo ſenis. quiet⁹. ꝛ remiſſus. facitqꝫ per
ſæpe ipſa ſibi audientiā diſerti ſenis compta oratio et
mitis. Qđ ſi exeq̄ nequeas. poſſis tm̄ Scipioni ꝑcipe ꝛ
Lælio. Quid em̄ ē iucūdius ſenectute ſtipata ſtudijs
iuuētutis? An ne eas q̄dē res ſenectuti relinquemus.
vt adoleſcētulos doceat. īſtituat. ad omne officij mun⁹
inſtruat. Quo quidem opere quid poteſt eſſe præclari
us? Mihi vero. C. ꝛ. P. Scipiones ꝛ aui tui duo. Ae
milius ꝛ. P. Africanus comitatu nobilium iuuenum
fortunati videbantur. Nec vlli bonarum artium ma
giſtri nō beati putādi quāuis cōſenuerint vires. atqꝫ de
fecerīt. ꝛ ſi iſta ipſa defectio viriū adoleſcētiæ vicijs effi
cit̄ ſæpius q̄m ſenectut̄. Libidinoſa etem̄ ꝛ intēperata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

adoleſcētia effetū corpꝰ tradit ſenectuti. Cyrꝰ q̇dē apd
Xenophontē eo ſmone quē moriēs habuit cū admodū
ſenex eſſꝫ negat ſe vnq̄ꝫ ſenſiſſe ſenectutē ſuā ībecilliorē
factam q̄m adoleſcētia fuiſſꝫ. Ego. L. Metellū memini
puer. q̇ cū quadriēnio poſt alteꝝ cōſulatū pōtifex maxi
mꝰ factꝰ eſſet. vigīti ⁊ duos ānos ei ſacerdotio p̄fuit. ita
bonis viribꝰ eſſe ī extremo tp̄e ætatꝫ vt adoleſcētiā non
req̄rēt. Nihil neccē eſt de meipſo dicē mihi. q̄nq̄m ē id q̇
dē ſenile. ætatiq̄ꝫ noſtræ cōceditur. Videtꝫ ne vt apud
Homeꝝ ſæpiſſime Neſtor de v̄tutibꝰ ſuis p̄dicꝫ. Terci
ame ī iā ætatē hoīm vixerat nec erat ei verēdū ne vera
de ſe p̄dicās. nimis videret̃ aut inſolēs. aut loq̄x. Eteni
vt ait Homerꝰ. ex eiꝰ lingua melle dulcior fluebat orō.
quā ad ſuauitatē nulľ egebat corpis viribꝰ. ⁊ tamē ille
dux Græciæ nunq̄ꝫ optat. vt Aiacis ſiľes decē habeat.
At vt Neſtori q̇nq̄ꝫ. Qđ ſi acciderit nō dubitat. quin
breui Troia ſit ꝑitura. Sꝫ redeo ad me. Quartū ānū
ago ⁊ octogeſimū. Equidē poſſe vellē idem gloriari qđ
Cyrus. ſꝫ tñ h̄ queo dicē. nō me q̇dē his eſſe viribꝰ. q̇bꝰ
aut miles punico bello. aut quæſtor ī eodē bello. aut cō
ſul ī hiſpania fuerim aut q̄driēnio poſt cū tribunꝰ mili
tarꝫ depugn̄aui apud Thermophylas. M. Attilio. C. La
one cōſulibꝰ. Sꝫ tñ vt vos videtꝫ nō plane me enerua
uit nō afflixit ſenectꝰ. nō curia vires meas deſiderat. nō
roſtra nō amici. nō cliētes. nō hoſpites. Nec eñ vnq̄m
ſū aſſenſus illi veteri laudatoq̄ꝫ ꝓuerbio. qđ monet ma
ture fieri ſenē. ſi diu veľ eē ſenex. Ego v̄o me minꝰ diu
ſenē eſſe mallem. q̄m eſſe ſenē an̄ q̄m eſſem. Itaq̄ꝫ nemo
adhuc cōuenire me valuit q̇n fuerī occupatꝰ. At minꝰ
hēo viriū q̄ꝫ veſtrū vteruis. Nec vos q̇dē. T. Pontij
Cēturiōis vires habetꝫ. Nū iccirco ille ē p̄ſtātior vob
Moderatō mōviriū adſit. Tm̄ q̄ꝫtū q̇ſq̄ꝫ pt nitat̃ Nec
ille mag̃ deſidéio tenebit̃ viriū. Olipiæ ꝑ ſtadiū igreſſꝰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

eſſe Milo dicit̃ cū humeris ſuſtinēt bouē viuū. Igitur
has corpis an pythagoræ tibi malis vires īgenij dare.
Deniqꝫ iſto bono vtare. dū adſit. cū abſit ne reqras ni
ſi forte adoleſcētes puericiā paululū ætate ꝓgreſſi ado
leſcētiā debeāt reqrere. Curſns ē certꝰ ætatꝫ ⁊ via vna
naturæ. eaqꝫ ſimplex. ſuaqꝫ cuiqꝫ ꝑti tēpeſtiuitas ē da
ta. Ut em̄ infirmitas puerorꝫ. ⁊ ferocitas iuuenū. ⁊ ḡ
uitas iā conſtātis ætatis ſic ſenectutꝫ maturitas natu
rale quiddā hꝫ. qđ ſuo tp̄e ꝑcipi debeat. Arbitror te au
dire Scipio hoſpes tuꝰ Maſiniſſa quæ faciat hodie no
noginta ānos natꝰ. cū ingreſſus iter pedibꝰ ſit. ī equū
oīno nō aſcēdere. cū. equū ex equo non deſcēdere. nullo
imbre. nullo frigore adduci. vt capite opto ſit. ſummā ī
eo eſſe corpis ſiccitatē. Itaqꝫ exeq̄ oīa regꝫ officia ⁊ mu
nera. Poteſt igit̃ exercitatio ⁊ tēperantia etiā in ſene
ctute cōſeruare aliqd priſtini roboris. Nō ſunt in ſene
ctute vires. nec poſtulant̃ quidē vires a ſenectute. Er
go ⁊ legibꝰ ⁊ inſtitutis vacat ætas nr̄a. muneribꝰ ijs q̄
pn̄t ſine viribꝰ ſuſtineri. Itaqꝫ nō mō qđ nō poſſumꝰ.
ſꝫ nec q̄ntū poſſumꝰ quidē cogimur. Læliꝰ. At ita mul
ti ſunt ībecilles ſenes. vt nullum officij aut oīno vitæ
munꝰ exequi poſſint. At id quidem nō ꝓprium ſenectu
tis eſt vitiū. ſed cōmune valitudīs Quā fuit imbecill'
P. Africani filiꝰ is qui te adoptauit. quam tenui aut
nulla potiꝰ valitudine. Quod niſi ita fuiſſꝫ. alterū ille
extitiſſꝫ lumē ciuitatꝫ. Ad paternā em̄ magnitudineꝫ
animi doctrina vberior acceſſerat. Quid mirū igit̃ ī ſe
nibꝰ. ſi infirmi ſunt aliqn̄. cū ne id quidem adoleſcētes
effugē poſſint. Reſiſtendū Læli et Scipio ſenectuti ē
et eiꝰ vitia diligētia cōpenſanda ſūt. Pugnādū tanqꝫ
cōtra morbū eſt ſic cōtra ſenectutē. habenda ratio va
litudinis. vtendū exercitationibꝰ modicis. tantū cibi
et potiōis adhibēdū vt reficiant̃ vires nō opprimant̃.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Nec vero coꝛꝑi ſoli ſubueniendū eſt. ſꝫ etiā mēti. atq̄
aīo multo magꝭ. Nāq̄ hæc q̄ꝫ niſi tanq̄ lumini oleū ī
ſtilles extingūtur in ſenectute. Et coꝛpa q̄dē defatiga
tione et exercitatōe ingueſcūt animi autē ſe exercendo
leuant̄. Nā q̄s ait Cecili⁹ comic⁹ ſtultos ſenes. hos ſig
nificat credulos. obliuioſos. diſſolutos. quæ vitia ſunt
non ſenectutꝭ. ſꝫ inertis. ignauæ ſomniculoſæ. ſenectu
tis. Ut petulātia. vt libido magꝭ eſt adoleſcētum q̄m ſe
nū. nec tñ oīm adoleſcentū. ſed nō ꝓbatoꝝ. ſic iſta ſenil'
ſtulticia quæ deliratio appellari ſolet. ſenū leuiū eſt. nō
alioꝝ. Quattuoꝛ robuſtos filios ⁊ filins q̄nq̄. tantam
domū. tātas clientelas Appi⁹ regebat et ſenex ⁊ cæcus.
Intentū eñ animū tanq̄ arcū habebat. nec lāgueſcēs
ſuccūbebat ſenectuti. Tenebat nō mō auctoꝛitatē. ſed
etiā imperiū in ſuos. Metuebāt eū ſerui. verebant̄ libe
ri. charꝝ oēs habebāt. vigebat ī ea domo patri⁹ mos ⁊ di
ſciplina Ita eñ ſenect⁹ honeſta ē ſi ſe ipſa defēdat. ſi ius
ſuū retinet. ſi nemī mancipata ē. ſi vſq̄ ad extremū ſpi
ritū dn̄at̄ in ſuos. Ut eñ adoleſcētem in q̄ ſenile aliq̄d
ſic ſenē in q̄ adoleſcētis ē aliq̄d laudam⁹. q̄d qui ſequit̄
coꝛꝑe ſenex eſſe poterit. aīo nunq̄ erit. Septim⁹ mihi
originū liber ē in manib⁹ Oīa antiq̄tatꝭ monumēta col
ligo. cauſaꝝ illuſtriū quaſcūq̄ defendi nūc q̄mmaxie cō
ficio oꝛōnes. Ius auguꝝ. pontificū. ciuile tracto. mł'tū
etiā lrīs græcis vtoꝛ. Pythagoꝛeoꝝq̄ moꝛe exercen
dæ memoꝛiæ grā. quid q̄ꝫ die dixerī. audiuerim. egerī.
cōmemoꝛo veſpi. Hæ ſunt exercitatōes īgeniȷ̄. hæc cur
ricula mētꝭ. In his deſudās atq̄ elaborās coꝛꝑis vires
nō magnoꝑe deſidero. adſum amicꝭ venio ī ſenatum fre
quēs vltroq̄ affero res multū ⁊ diu cogitatas. eaſq̄ tu
eoꝛ animi nō coꝛpis virib⁹ Quæ ſi exeq̄ nequirē tñ me
lectul⁹ oblectaret ea ipſa cogitātē. quæ iā agē nō poſſē.
Sed vt poſſit facit acta vita. Semꝑ eñ in his ſtudijs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

laboribuſq; viuēti nō intelligit qñ obrepat ſenect⁹. Ita ſenſim ſine ſenſu ætas ſeneſcit. nec ſubito frāgit. ſʒ diu turnitate extinguit.

SEquitur tercia vituperatio ſenectutis ꝙ eam carere dicunt voluptatibus. O præclarum munus ætatis. ſi qdē id aufert nob qđ ē in adoleſcētia viciosiſſimū Accipite eñ opti adoleſcentes veterē orationē Architæ tarētini magni in primis ⁊ pclari viri q̄ mihi tradita ē cū eſſem adoleſcens tarenti cū. Q. Maxio. Nullā capitaliorē peſtē q̄ corpis voluptatē hoīb⁹ dicebat a natura datā. Cui⁹ voluptatꝫ auidæ libidies temē ⁊ effrenate ad potiūdū incitarent. Hic patriæ pditōes. hinc reꝝ publicaꝝ euerſiōes. hinc cū hoſtib⁹ clādeſtina colloquia naſci dicebat. Nullū deniq; ſcel⁹. nullū magnū facin⁹ eſſe. ad qđ ſuſcipiēdū nō libido voluptatꝫ impellēt. Stupra vo ⁊ adulteria ⁊ oē tale flagitiū null' alijs illecebris excitari niſi voluptate. Cunq; hoī ſiue natura ſiue qs de⁹ nihil mēte præſtabili⁹ dediſſʒ. huic diuino muneri ac dono nihil tā eſſe inimicū q̄m voluptatē. Nec eñ libidīe dñante tēperātiæ locū eſſe oīno. nec ī voluptatꝫ regno vtutē poſſe cōſiſtē. Qđ q̄ magꝫ intelligi poſſet fingē aīo aliquē iubebat tāta incitatum voluptate corpis. q̄nta pcipi poſſʒ maxia. Nemī cenſebat fore dubiū quin tā diu dū ita gaudēt. nihil agitare mēte. nihil rōne. nihil cogitatōe ꝯſeq; poſſʒ. Quocirca nihil tā deteſtabile tanq; peſtifeꝝ q̄ voluptatē. Siqdē ea cū maior eſſʒ atq; longior. oē animi lumē extinguēt. Hæc cū. C. Pontio ſamnite patreq; ei⁹ a q̄ in caudino prælio P. Poſthum⁹ ⁊. L. Veturius cōſules ſupati ſunt locutū Architā. Ne arch⁹ tarētin⁹ hoſpes noſter: q̄ in amicicia ppl'i romani pmāſerat: ſe a maiorib⁹ natu accepiſſe dicebat. cū qdē ei ſmoni intfuiſſʒ Plato Athenienſ quē tarētū veniſſe. L. Aemilo Appio Claudio ꝯſulib⁹

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

reperio: Quorſum hæc: vt intelligatis ſi voluptatem aſpernari rõne ⁊ ſapia nõ poſſum⁹. magnã habendã ſenectuti grã3 quæ efficẽt vt nõ libẽt qđ nõ oportẽt Impedit eñ ꝯſiliũ voluptas. rõni inimica. ac mẽtis (vt ita dicã) ꝑſtringit oculos. nec h3 vllũ cum v̾tute cõmertiũ. Inuit⁹ quidẽ feci vt fortiſſimi viri. T. Flãminij frẽm. L. Flãminiũ a ſenatu eijcerẽ ſeptẽ annis poſtq̃ȝ conſul fuiſſ3. Sed notandã libidinẽ putaui. Ille eñ cũ eſſ3 cõſul ĩ gallia exhortat⁹ eſt ĩ cõuiuio a ſcorto. vt ſecuri feriret aliquẽ eoꝶ qui ĩ vincul' eſſent dãnati rei capital'. hic Tito fratre ſuo cẽſore q̃ ꝓxim⁹ ãte me fuerat elapſus eſt. Mihi vero ⁊ Flacco ne vtiq̃ȝ ꝓbari potuit tã flagiciosa ⁊ tã ꝑdita libido. q̃ cũ ꝓbro priuato cõiungẽt ĩperij decus. Sæpe a maiorib⁹ natu audiui. qui ſe porro pueros a ſenib⁹ audiuiſſe dicebãt. mirari ſolitũ. C. Fabritium. q cũ apđ regẽ Pyrrhũ legat⁹ eſſ3. audiſſet a Theſſalo ciue Athenis quendã eſſe. q̃ ſe ſapientẽ ꝓfiteretur. eũq̃ȝ dicẽ oĩa quæ facerem⁹ ad voluptatẽ eſſe referẽda Qđ ex eo audiẽtes Maniũ Curiũ et Ti. Coruncanium optare ſolitos. vt id ſamnitib⁹ ipſiq̃ȝ Pyrrho ꝑſuadẽt q̃ facili⁹ vinci poſſent. cum ſe voluptatib⁹ dediſſent. Vixerat Manius Curius cũ. p. Decio. q̃ quinquẽnio ante eũ cõſulem ſe ꝓ repu. quarto cõſulatu deuouerat. Norat eundẽ Fabritius. norat Corũcanius. q̃ tum ex ſua vita. tum ex ei⁹ quã dico. P. Decij facto iudicabãt eſſe aliq̃d ꝓfecto natura pulchꝶ atq̃ȝ p̄claꝶ qđ ſua ſpõte peteret. qđq̃ȝ ſpreta ⁊ cõtempta voluptate optimus quiſq̃ȝ ſeq̃ret. Quorſum igit̃ tã multa de voluptate: q2 nõ mõ vituperatio nulla. ſ3 etiã ſumma laus ſenectutis ẽ q ea voluptates nullas magnope deſiderat Caret epulis. extructiſq̃ȝ mẽſis ⁊ frequẽtib⁹ pocul'. Caret ẽ violẽtia. cruditate. ⁊ inſomnijs. S3 ſi aliq̃d dandũ eſt voluptati. quoniã ei⁹ blãdicijs nõ facile obſiſtim⁹. diuin⁹ eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Plato eſcā maloꝝ voluptatē appellat. ꝙ ea videliꝫ ho
mies capiant. vt hamo piſces. q̄nq̄ꝫ imoderatiꝫ epulis ca
reat ſenectꝰ. modicis cōuiuijs tn̄ pt delectari. C. Duel
liū Marci filiū q̄ penos primꝰ claſſe deuicerat redeūtē
a cœna ſenē ſæpe videbā puer. delectabat crebro funali
et tibicine. quæ ſibi nullo exēplo priuatꝰ ſumpſerat. tm̄
licēciæ dabat gl'a. Sꝫ q̄d ego alios. ad meipm iā reuer
tar. Primū habui ſp̄ ſodales. Sodalitas aūt me q̄ſto
re ꝯſtitutæ ſunt ſacris ideis magnæ mr̄is acceptiꝫ Epu
labar igit cū ſodalibꝰ oīno modice. Sꝫ erat q̄dā feruor
ætatiꝫ. q̄ ꝓgredīēte. oīa fiūt etiā indies mitiora. Neqꝫ
em̄ ipſoꝝ cōuiuiorū delectationē corꝑis voluptatibus
magiꝫ q̄ꝫ cœtu amicoꝝ ⁊ ſmonibꝰ metiebar. Bn̄ em̄ ma
iores accubationē epularē amicoꝝ (qꝛ vitæ ꝯiūctionē
hr̄et) cōuiuiū nominarūt meliꝰ q̄ꝫ græci. q̄ h̄ idē tum cō
potationē. tū cōcœnationē vocāt. vt qđ in eo gene mi
mū ē. id maxīe ꝓbare videant. Ego vero ꝓpt ſmoīs de
lectationē tēpeſtiuis cōuiuijs delector. nec cū æq̄libꝰ ſo
lū q̄ pauci admodū reſtāt. ſꝫ cū vr̄a etiaꝫ ætate atqꝫ vo
biſcū. Habeoqꝫ ſenectuti magnā gr̄am q̄ mihi ſmonis
auiditatē auxit potionis ⁊ cibi ſuſtulit. Qđ ſi quē etiā
iſta delectāt. ne oīno bellū indixiſſe videar voluptati. cꝰ
eſt etiā fortaſſe q̄dā natural' modꝰ. nō ītelligo ne ī iſtis
quidē voluptatibꝰ ipſis carē ſenſu ſenectutē. Me vero
et magiſteria delectāt a maioribꝰ inſtituta. ⁊ ī his ſmo
qui more maioꝝ a ſummo adhibet mḡro ī poculo. ⁊ po
cula ſicut ī Sympoſio Xenophontiꝫ eſt minuta atqꝫ ro
rātia ⁊ refrigeratio æſtate. ⁊ viciſſim aut ſol. aut ignis
hibernꝰ quæ q̄dē ī ſabinis etiā ꝑſeq̄ ſoleo. cōuiuiūq̄ꝫ vici
noꝝ q̄tidie cōpleo. qđ ad multā noctē q̄ꝫ maxīe poſſumꝰ
vario ſmone ꝓducimꝰ At nō eſt voluptatū tāta quaſi
titillatio in ſenibꝰ credo. ſꝫ nec deſideratio q̄rē Nihil āt
moleſtū qđ nō deſideres. Bn̄ Sophocles. cū ex eo q̄raꝫ

iã ꝯfecta ætate quæreret vteretur ne reb⁹ venereis dij me
liora inquit. Libenter vero istinc: tanq̃ȝ a dño agresti ac fu
rioso ꝓfugi. Cupidis enĩ rex taliũ odiosum ⁊ molestũ
est fortaſſe carere. Satiatis vero ⁊ expletis iucũdius ẽ ca
rere q̃m frui. Quanq̃ȝ nõ caret is q̃ nõ deſiderat. Ergo
nõ deſiderare dico eſſe iucũdius q̃ȝ frui. q̄ ſi iſtis volup
tatib⁹ bona ætas fruitur libenti⁹ primũ ꝑuulis fruitur reb⁹
vt diximus. deinde ijs qb⁹ ſenect⁹ (ſi etiã nõ abũde potitur)
nõ oĩno caret. vt turpione ãbiuio magis delectatur. q̃ in
prima cauea ſpectat (delectatur tñ etiã qui ĩ vltia) Sic
adoleſcẽtia voluptates ꝓpe intuẽs magis lætatur. Sȝ dele
ctatur etiã ſenect⁹ ꝓcul eas ſpectãs. tantũ quãtuȝ ſat eſt.
At illa quãti ſunt animũ tanq̃ȝ emeritis ſtipẽdijs. libidi
nis. ãbitioĩs. inimicitiarum. cupiditatũ oĩm ſecũ eſſe. ſecũ
q̃ȝ vt dicitur viuere. ſi vero hȝ aliq̃d tanq̃ȝ pabulũ ſtudij at
q̃ȝ doctrinæ. nihil ẽ ocioſa ſenectute iucũdius. Mori vi
debam⁹ in ſtudio dimetiẽdi pene cæli atq̃ȝ terræ. Gallũ
familiarẽ pr̃is tui Scipio. quotiẽs illũ lux noctu aliq̃d
deſcribere ingreſſum. q̃tiẽs nox oppreſſit. cũ cepiſſȝ mane.
quã delectabatur. cũ defectiões ſolis ⁊ lunæ multo nobis
ante prædicẽt. Quid ĩ leuiorib⁹ ſtudijs ſȝ tñ acutis. q̃m
gaudebat bello ſuo punico Neuius. quam truculento
Plaut⁹. q̃m Pſeudulo. Vidi etiã ſenẽ Liuiũ. qui cũ
ſeptẽ ãnos ãteq̃ȝ ego nat⁹ ſum fabulã docuiſſȝ Cethego
Tuditano q̃ȝ cõſulib⁹ vſq̃ȝ ad adoleſcentiã meã ꝓceſſit ĩ
ætate. Quid de. P. Licinij Craſſi ⁊ põtificij ⁊ ciuilis iu
ris ſtudio loq̃r: Aut de hui⁹. P. Scipionis q̃ his pau
cis dieb⁹ pontifex maxim⁹ fact⁹ eſt: Atq̃ eos oẽs q̃s cõ
memoraui his ſtudijs flagrãtes ſenes vidim⁹. M. vero
Cethegũ quẽ recte ſuadã medullã dixit Enni⁹ quanto
ſtudio exerceri ĩ dicẽdo videbam⁹ etiã ſenẽ. Quæ ſunt
igitur epularum. aut ludorũ. aut ſcortorum voluptates cũ his
voluptatib⁹ cõparãdæ: Atq̃ȝ hæc quidẽ ſtudia ſunt do

ctrinæ.quæ q̃dē prudētib⁹ et bñ inſtitutꝫ parit̃ cū ætate creſcūt.vt honeſtū illud Solonis ē qđ ait ꝟſiculo q̊dā.vt añ dixi.ſeneſcē ſe multa ĩ̆dies addiſcentē ꝗ voluptate animi nulla certe p̃t eſſe maior. Venio nunc ad voluptates agricolaꝝ.q̃b⁹ ego ĩcredibilit̃ delector quæ nec vlla ĩpediunt̃ ſenectute.⁊ mihi ad ſapientis vitam ꝓxīe vident̃ accedē. hñt eĩ rationē cū terra ꝗ nunq̃ꝫ recuſat ĩperiū.nec vnq̃ꝫ ſine vſura reddit qđ accepit. ſed alias minore plærūqꝫ maiore cū fœnore.q̃nq̃ꝫ nō modo fruct⁹ quidē me.ſꝫ etiā ipſi⁹ terræ vis ⁊ natura delectat quæ cū gremio mollito ac ſubacto ſemē ſparſū excepit ꝑmū id occecatū cohibet.ex q̊ occecatio q̃ h̃ efficit noīata ē.deinde tepefactū vapore ⁊ cōplexu ſuo diffundit et elicit herbeſcentē ex eo viriditatēꝫ. q̃ nixa fibris ſtirpiū ſenſim adoleſcit.culmoqꝫ erecto geniculato vagĩs iā q̃ſi pubeſcēs ĩcludit̃. E q̃b⁹ cū emerſerit.fundit frugem ſpicæ ordīe ſtructā.⁊ ꝯ auiū minoꝝ morſum munit̃ vallo ariſtaꝝ. Quid ego vitiū ſat⁹.ort⁹. incremēta cōmemorē. Satiari delectatōe nō poſſum.vt meæ ſenectutꝫ requiē oblectamentūqꝫ noſcatꝫ. Omitto eñ vim ipſam oīm quæ generant̃ e terra.quæ ex fici tantulo grano. aut ex acino vinaceo.aut ex cæteraꝝ frugū.aut ſtirpiū minutiſſimis ſeminib⁹ tātos truncos ramoſqꝫ ꝓcreet. maleoli.plātæ.ſarmēta.vites.radices. ꝓpagines. nōne ea efficiūt.vt quauis admiratōne delectēt. Vitis quæ natura caduca eſt.⁊ niſi fulta ſit. ad terrā fert̃.eadē vt ſe erigat clauiculis ſuis quaſi manib⁹ quicq̇d eſt nacta complectit̃. Quam ſerpētem multiplici lapſu ⁊ erratico ferro āputans coercet ars agricolaꝝ.ne ſilueſcat ſarmētis.⁊ in oēs ꝑtes nimia fundat̃. Itaqꝫ ineūte vere ĩ ijs quæ relicta.ſunt.exiſtit tanq̃ꝫ ad articulos ſarmētorū ea quæ gēma dicit̃.a q̃ oriēs vna ſeſe oſtēdit.q̃ ⁊ ſucco terre ⁊ calore ſolis augeſcens. primo eſt peracerba

guſtu. deinde maturata dulceſcit. veſtitaq̃ pāpinis nec
modico tēpoē caret. ⁊ nimios ſol' defēdit ardores. Qua
quid pt eſſe tū̄ fructu letius. tū̄ aſpectu pulchri⁹. Cui⁹
quidē nō vtilitas me ſolū̄. vt āte dixi. Sꝫ etiā cultura
et ipſa natura delectat. Adminiculoꝝ ordīes capitū̄ cō
iugatio. religatio. ꝓpagatio. vitiū̄q̃ ſarmētoꝝ ea quam
dixi alioꝝ amputatio. aliorū̄ īmiſſio. Quid ḡ irrigatio
nes. q̇d agri foſſiones. repaſtinatōeſq̃ ꝓferā. qb⁹ fit mł
to terra fœcū̄dior. Quid de vtilitate loquar ſtercorādi.
Dixi ī eo libro quē de reb⁹ ruſticis ſcripſi. de q̄ doct⁹ He
ſiod⁹ ne vbuꝫ quidē fecit. cū̄ de cultura agri ſcribēt. At
Homer⁹ qui multꝫ (vt mihi videt̄) an̄ ſæcul' fuit. Laer
tem lenientē deſideriū̄ qd capiebat e filio. colentē agrū̄
et eū̄ ſtercorantē facit. Nec vero ſegetib⁹ ſolū̄ ⁊ pratis
et vineis ⁊ arbuſtis res ruſticæ lætæ ſunt. Sꝫ poma
rijs etiā et hortis. tū̄ pecudū̄ paſtu. ⁊ apiū̄ examinibus
floꝝ oīm varietate. Nec cōſitiones mō delectāt. ſꝫ etiā
inſitiones. qb⁹ nihil īuenit agricola ſollertius. Poſſum
perſeq̄ multa oblectamēta reꝝ ruſticaꝝ. ſꝫ ea ipſa quæ
dixi ſentio fuiſſe lōgiora. Ignoſcetꝫ aūt. nā ⁊ ſtudio re
rū̄ ruſticarū̄ ꝓuect⁹ ſum. ⁊ ſenect⁹ eſt natura loq̄cior. ne
ab oīb⁹ eā vicijs videat vindicare. Ergo ī hac vita. M.
Curius cū̄ de ſamnitib⁹ triū̄phaſſꝫ ⁊ de Pyrrho ꝯſum
pſit extremū̄ temp⁹ ætatis. Cui⁹ quidē villā ego cōtem
plās (Abeſt ei nō lōge a me) admirari ſatꝫ nō poſſum. ł
ipſi⁹ hoīs cōtinentiā vel tp̄m diſciplinā. Curio ad focū̄
ſedenti. magnū̄ auri pond⁹ ſamnites cū̄ attuliſſent. r̄pu
diati ab eo ſunt. Nō eīm auꝝ habere præclarū̄ ſibi vide
ri dixit. ſꝫ eis q̇ haberēt auꝝ imperare. Poterat ne tan
tus anim⁹ nō iucundā habere ſenectutē. Sꝫ venio ad
agricolas ne a meipſo recedā. In agris erāt tum ſena
tores. id ē ſenes. Siquidē. L. Quinto cincinato ī agro
arāti nūciatum eſt eum dictatorem eſſe factum. cuius

dictatoris iuſſu. C. Seruilius hala. Sp. meliũ regnũ
appetentē ⁊ occupare volentē interemit. A villa in ſe
natũ accerſebant ⁊ Curius ⁊ cæteri ſenes. Ex q̄ q̄ eos
accerſebant. viatores noīati ſunt. Nũ igit eoꝝ ſenect⁹
miſerabilis fuit. q̄ ſe agri cultione oblectabāt. Mea qui
dem ſententia haud ſcio an vlla beatior eſſe poſſit. neqꝫ
ſolũ officio (q2 hoīm generi vniuerſo cultura agroꝝ eſt
ſalutarꝫ. ſed ⁊ delectatiōe quā dixi. ⁊ ſaturitate copiaqꝫ
oīm reꝝ quæ ad victũ hominũ ad cultũ etiā deoꝝ perti
nēt. Et qm̄ hæc quidā deſiderāt. in grām cũ voluptate
redeamus. Semp̄ em̄ boni aſſiduiqꝫ dñi referta cella vi
naria olearia ⁊ penuaria ē. villaqꝫ tota locuples ē. abũ
dat porco. hædo. agno. gallina. lacte. caſeo. melle. Iā hor
tum ipſi agricolæ ſuccidiā alterā appellāt. Tum cōdi
tiora facit hæc etiam ſup̄uacātis op̄is aucupiũ atqꝫ ve
natio. Quid de pratoꝝ viriditate. aut arboꝝ ordinib⁹.
aut vineaꝝ oliuetorũ ve ſpecie dicam. breui expediam.
Agro bñ culto nil p̄t eſſe nec vſu vberius. nec ſpecie or
nati⁹ ad quē fruendũ non mō non retardat. verũetiā ī
uitat atqꝫ allectat ſenect⁹. Ubi em̄ pōt illa ætas æque
caleſcē. vel apricatiōe meli⁹. vel igni. ł viciſſim vmbris
aquis ve refrigerari ſalubrius. Habeant igit alij ſibi ar
ma. ſibi equos. ſibi haſtas. ſibi clauā ⁊ pilā. ſibi venatio
nes ⁊ curſus. Nobis ſenib⁹ ex luſionib⁹ multꝫ talos re
linquāt ⁊ teſſeras. Id ipſum vtꝝ libebit. qm̄ ſine his be
ata eſſe ſenectus p̄t. Multas ad res p̄utiles Xenophon
tis libri ſunt. q̄s legite quæſo ſtudioſe vt facitꝫ. Quam
copioſe ab eo agricultura laudat in eo libro. q̄ ē de tuē
da re familiari. q̄ œconomic⁹ inſcribit. Atqꝫ vt ītelliga
tis nihil ei tā regale videri q̄m ſtudiũ agri colendi. So
crates ī eo libro loquit cũ Critobulo. Cyrũ minorē re
gē p̄ſaꝝ p̄ſtantē ingenio atqꝫ īperij gloria. Cũ Lyſāder
Lacedæmoni⁹ vir ſũmæ ꝟtutis veniſſꝫ ad eũ Sardis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

eiqꝫ dona a ſocijs attuliſſꝫ. ⁊ cæterꝫ in rebꝰ comē ēga Li
ſandꝝ atqꝫ hūanū fuiſſe ⁊ ei quēdā cōſeptū agꝝ diligē
ter cōſitū oſtēdiſſe. Cū autē admirareṫ Lyſāder. ⁊ ꝓce
ritates arboꝝ ⁊ directos ī quicūcē ordies. ⁊ humū ſub
actā atqꝫ purā. ⁊ ſuauitatē odoꝝ qui efflarenṫ e floribꝰ.
tum eū dixiſſe. Mirari ſe nō mō diligētiā. ſꝫ etiā ſolerti
am eiꝰa q̄ eſſent illa dimēſa ⁊ deſcripta ⁊ ei Cyrū rn̄diſ
ſe. Atq̄ ego iſta ſum dimenſus. mei ſunt ordies. mea de
ſcriptio. Multæ etiā iſtaꝝ arboꝝ mea manu ſunt ſatæ.
Tū Lyſandꝝ ītuētē eiꝰ purpurā. ⁊ nitorē corꝑis. orna
tumqꝫ ꝑſicū multo auro multiſqꝫ gēmis dixiſſe. Recte
vero te Cyre beatū ferunt. qm̄ ꝟtuti tuæ fortūa cōiun
cta ē. Hac igiṫ fortūa frui licet ſenibꝰ. nec ætas īpedit q̄
minꝰ ⁊ cæteraꝝ reꝝ ⁊ ī primis agri colēdi ſtudia tenea
mꝰ vſqꝫ ad vltimū tempꝰ ſenectutꝫ. M. q̄dē Ualerium
Coruinū accepimꝰ ad cēteſimū ānū vitā ꝑduxiſſe. Cū
eēt eſſꝫ exacta iam ætate ī agris eoſqꝫ colēt cuiꝰ inṫ pri
mū ⁊ ſextū cōſulatū ſex ⁊ q̄dragita āni inṫfuerūt. Jta
qꝫ q̄ntū ſpaciū ætatꝫ maiores nr̄i ad ſenectutꝫ iniciū eē
voluerūt. tantꝰ illi curſus honoꝝ fuit. Atqꝫ eiꝰ extrema
ætas in h̄ beatior q̄ꝫ media. q̄d auctoritatꝫ plꝰ hēbat. labo
risꝰ ꝟo minꝰ. Apex āt ſenectutꝫ ē auctoritas q̄nta fuit ī
L. Cecilio Metello. q̄nta ī Attilio Catellino. ī quē illꝺ
elogiū vnicum plurimæ ꝯſentiūt gētes. ppl'i primariū
fuiſſe virū. notū ē eiꝰ carmē īciſum ī ſepulchro Jure igi
tur ğuis. cuiꝰ de laudibꝰ oīm eſſꝫ fama ꝯſentiēs. Quem
viꝝ. P. Craſſum nuꝑ pōtificem maximū. quē poſtea.
M. Lepidū eodē ſacerdotio ꝑditū vidimꝰ Quid de pau
lo aut Africano loq̄r: aut iā añ de mario: q̄ꝝ nō in ſen
tētia ſolū ſꝫ etiā in nutu reſidebat auctoritas. Habet ſe
nectꝰ honorata ꝑſertim tāta auctoritatē vt ea pluris ſit
quā oēs adoleſcētiæ voluptates. Sꝫ in oī orōne memē
tote eā me laudare ſenectutē. q̄ fundamētꝫ adoleſcētiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

cõſtituta ſit. Ex quo id efficit quod ego magno cũ aſſẽ ſu omniũ dixi. Miſeram eſſe ſenectutem quæ ſe orõne defenderet. Nõ cani nõ rugæ repẽte auctoritatẽ affer re poſſunt. Sed honeſte acta ſuperior ætas fructus au ctoritatis capit extremos. Hæc eñ ipſa ſunt honorabi lia. quæ videnẽ leuia atq; cõmunia ſalutari. appeti. dece di. aſſurgi. deduci. reduci. cõſuli. quæ & apd nos & ĩ aliis ciuitatib9. vt quæq; optime morata ſunt ita diligẽtiſſi me obſeruant. Lyſander lacedæmoniũ cui9 mõ mentio nẽ feci dicere aiunt ſolitum lacedæmone eẽ honeſtiſſi mũ domiciliũ ſenectutis. Nuſquã eñ tãtum tribuitur ætati. nuſquã eſt ſenect9 honoratior. Quin etiã memo riæ pditum eſt. cum athenis ludi9 quidam in theatrum grãdis natu veniſſet in magno cõſeſſu locum ei a ſuis ciuib9 nuſquã datũ. Cum autẽ ad lacedæmonios acceſ ſiſſet. q̇ cũ legati eſſent in loco certo cõſederãt. cõſurrex iſſe oẽs illi dicunt. & ſenem illum ſeſſum recepiſſe. Qui bus cum a cuncto cõſenſu plauſus eſſz multiplex dat9 dixiſſe ex iis quendã. Athenieſes ſcire quæ recta eſſent ſed facere nolle. Multa ĩ noſtro collegio præclara. Sz hoc de quo agim9 in primis q vt quiſq; ætate ãtecellit. ita ſentẽtiæ principatum teneat. Neq; enim ſolum ho nore antecedentib9. ſed iis etiam qui cum imperio ſunt maiores natu ãteponũtur. Quæ ſunt igitur volupta tes corporũ cum auctoritatis præmiis cõparandæ. qui bus qui ſplendide vſi ſunt. ii mihi videntur fabulam æ tatis peregiſſe. nec tanq̃ inexercitati hiſtriões in extre mo actu corruiſſe. At ſunt moroſi & anxii & iracundi. et difficiles ſenes. ſi quærim9 etiam auari. ſed hæc mor vicia ſunt. nõ ſenectutis. At moroſitas tamen & ea vi cia quæ dixi habent aliquid excuſationis. non illi9 qui dem iuſtæ. ſed quæ probari poſſe videatur. Contemni ſe putant deſpici illudi. præterea in fragili corpore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

odioſa oīs offenſio ē. Quæ tñ oīa dulciora fiūt ⁊ bōis
morib⁹ ⁊ artib⁹. Idqꝫ tū in vita. tum ī ſcæna ītelligi pt
ex his fratrib⁹ qui ī adelphis ſunt. Quāta ī altero duri
tas. ī altero comitas. Sic ſe res hñt. vt eñ nō oē vinū
ſic non oīs ætas vetuſtate coaceſcit. Seueritatē ī ſene
ctute pbo. ⁊ eā ſicut alia modicaꝫ. acerbitatē nullo mō.
auaricia vero ſenilis qd ſibi velit nō intelligo. Poteſt
eñ quicqꝫ eſſe abſurdius. qꝫ q min⁹ viæ reſtat. eo plus
viatici qrere. C Quarta reſtat cauſa q maxīe agē atqꝫ
ſollicitā hīe noſtrā ætatē videt appropinqtio mortis.
Quæ certe a ſenectute non pt lōge abeſſe. O miſerū ſe
nem q mortē cōtemnēdam eſſe ī tā lōga ætate nō vide
rit. quæ aut plane negligēda eſt ſi oīno extinguit aīm.
aut etiā appetēda ſi aliq eū deducit. vbi ſit futur⁹ æter
nus. Atq terciū certe nihil īueniri pt. Quid igit time
am? Si aut non miſer poſt mortē. aut beat⁹ etiā futur⁹
ſum? quanqꝫ quis ē tam ſtult⁹. quāuis ſit adoleſcēs. cui
ſit exploratū ſe ad veſpeꝝ eſſe victuꝝ? Quinetiā ætas
illa multo plures qꝫ nra mortꝫ caſus hꝫ. Facili⁹ in mor
bos incidūt adoleſcētes. grauius ægrotāt. triſtius curan
tur. Itaqꝫ pauci veniūt ad ſenectutē. qđ nō ita accidet
ſi meli⁹ ⁊ prudenti⁹ viuerent. Mens eñ ratio ⁊ ꝯſiliū ī ſe
nib⁹ eſt. q ſi nulli fuiſſent. nullæ oīno ciuitates fuiſſent
Sed redeo ad mortē impēdentē. Qđ illud ē crimen ſe
nectutꝫ. cū illud videatis cum adoleſcētia eſſe cōmune.
Senſi ego tum ī optīo filio meo. tū in expectatꝫ ad am
pliſſimā dignitatē frīb⁹ Scipio. omni ætati mortē eſſe
cōmunē. At ſperat adoleſcēs diuiſe victuꝝ. qđ ſperare
idem ſenex nō pt. Inſipient ſperat. Quid eñ ē ſtultici
us qꝫ incerta p certis hīe. ac falſa pro veris? Senex ne
quid ſperet hꝫ quidē. At eſt eo melior ꝯditiōe qm adole
ſcēs. cum id qđ ſperat hic ille aſſecut⁹ eſt. hic vult diu vi
uere. ille diu vixit. Quanqꝫ o dij boni qd eſt in hominis

vita diu? Da eni̅ sup̅mu̅ tempꝰ.expectemꝰ Thartesio
rum regꝭ ætatem. Fuit ei̅(vt ſcriptum video) Archan
tonius quidam gadibꝰ.qui octoginta reguit a̅nos.cen
tum ⁊ viginti vixit. Sꝫ mihi ne diuturnu̅ quidem q̄c
qua̅ videt̃ in quo eſt aliq̇d extremu̅.cu̅ eni̅ id aduenerit
tunc illud qđ p̄terit effluxit. ta̅tum remanet q̇de̅ quod
ꝟtute ⁊ recte factꝭ ſis co̅ſecutꝰ. Horæ q̇dem cedu̅t. ⁊ di
es ⁊ me̅ſes ⁊ a̅ni.nec præteritu̅ tempꝰ vnq̄m reuertit̃.
nec q̇d ſequat̃ ſciri p̄t. Quod cuiqꝫ t̄pis ad viue̅du̅ dat̃.
eo debet co̅tentꝰ eſſe. Neqꝫ eni̅ hiſtrioni vt placeat ꝑpera
ge̅da eſt fabula ſolu̅modo. In quocu̅qꝫ fuerit actu ꝓbe
tur. Nec ſapienti vſqꝫ plaudite viuendu̅. Breue eni̅ te̅
pus ætatꝭ ſatis longu̅ ad bene honeſteqꝫ viue̅dum. Sin
proceſſeris lo̅gius no̅ magꝭ dole̅dum eſt q̄ꝫ agricolæ do
lent p̄terita verni t̄pis ſuauitate.æſtatem autu̅numqꝫ
veniſſe. Ver eni̅ tanq̄ꝫ adoleſce̅tiam ſignificat. oſte̅dit
qꝫ fructꝰ futuros Reliq̄ t̄pa de mete̅dis fructibꝰ aut ꝑci
pie̅dis acco̅modata ſunt.fructꝰ autem ſenectutꝭ eſt(vt
ſæpe dixi)in p̄toru̅ bonoꝝ memoria ⁊ copia. Omnia ꝟo
quæ ſecu̅dum naturam fiu̅t.ſunt habe̅da i̅ bonis Quid
eſt autem tam ſc̄dm naturam qua̅ ſenibꝰ emori. qđ ide̅
co̅tingit adoleſcentibꝰ aduerſante ⁊ repugna̅te natura
Itaqꝫ adoleſce̅tes mori ſic mihi vident̃. vt cu̅ aquæ mł
titudine vis fla̅mæ opprimit̃. Senex autem ſic vt ſua
ſponte nulla adhibita vi co̅ſumptꝰ ignis extinguit̃ Et
quaſi poma ex arboribꝰ ſi cruda ſunt vi auelluntur. ſi
matura ⁊ cocta decidu̅t. Sic vita̅ adoleſcentibꝰ vis au
fert:ſenibꝰ maturitas. Quæ mihi quidem tam iucu̅da
eſt.vt quo ꝓpius ad morte̅ acceda̅.q̄ſi terra̅ videar vide
re aliq̄nqꝫ in portu̅ ex lo̅ga nauigatio̅e eſſe ve̅turꝰ Se
nectutꝭ aute̅ nullus certꝰ eſt terminꝰ.recteqꝫ i̅ ea viuit̃.
quoad munꝰ officij exeq̄ ⁊ tueri poſſis.⁊ t̄n morte̅ con
temnere. Ex quo fit vt animoſior etiam ſenectus ſit q̄ꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

adoleſcētia ⁊ fortior. Hoc ē illud q̄d Piſiſtrato tyrāno
a Solone rn̄ſum ē. cū illi q̄rēti. q̄ tandē ſpe fretꝰ ſibi tā
audacter obſiſtēt. Rn̄diſſe dicit̄ ſenectute. Sȝ viuēdi ē
finis optimꝰ. cū inteḡ mēte cæteriſqȝ ſenſibꝰ opꝰ ipſa ſu
um eadē quæ coaugmētauit natura diſſoluit. vt nauē.
vt ædificiū idē deſtruit facillie q̄ cōſtruxit. Sic hoīem
eadē optīe quæ cōglutinauit natuta diſſoluit. Nā oīs
cōglutinatio recens ægre īueterata facile diuellit̄. Ita
fit vt illud breue vitæ reliquū nec auide appetēdum ſe
nibꝰ nec ſine cauſa deſerendū ſit. vetatqȝ Pythagoras
iniuſſu īperatorꝫ. id ē dei de præſidio ⁊ ſtatione vitæ de
cedē. Solonis q̄dē ſapiētis elogiū ē. q̄ ſe negat velle ſu
am mortē dolore amicoꝝ lamētiſqȝ vacare Vult ſe cha
rū credo ſuis eē. Sȝ haud ſcio an meliꝰ Enniꝰ. Nemo
me lachrymis decoret. neqȝ funera fletu faxit. nō eſſe lu
gēdā mortē cēſet. q̄nā īmortalitas ꝯſequat̄. Iā ſenſus
moriēdi ſi aliq̄s eſſe p̄t is ad exiguū tēpꝰ durat præſertī
ſeni. pꝰ mortē q̄dē ſenſus. aut optādꝰ. aut nullꝰ ē. Sȝ h̄
meditatū ab adoleſcētia debet eſſe mortē vt negligamꝰ
ſine q̄ meditatōe trāquillo eē aīo nemo p̄t. Moriēdum
enī certe ē. ⁊ id īcertū an eo ipſo die. Mortē igit̄ oībus
horis īpēdentē timēs. q̄s trāquillo poſſit aīo ꝯſiſtē. De
qua nō ita lōga diſputatōe opꝰ eſſe videt̄. cū recorder nō
ſolū. L. Brutū. q̄ in liberāda patria ē interfectꝰ. Nō du
os decios. q̄ ad volūtariā mortē curſum eq̄ꝝ īcitauerīt.
Nō. M. Regulū q̄ ad ſuppliciū ē ꝓfectꝰ. vt fidē hoſti
datā cōſeruaret. Nō duos ſcipiōes q̄ iter pœnis vl' cor
poribꝰ ſuis obſtruē voluerūt. nō auū tuū. L. Paulum
qui morte ſua luit collegæ ī cannēſi ignomīa temerita
tē. Nō. M. Marcellū. cuiꝰ interitū ne crudeliſſimꝰ q̄dē
hoſtis honore ſepulturæ carē paſſus ē. Sȝ legiōes q̄dē
nr̄as q̄d ſcripſi ī origibꝰ in cū locū ſæpe ꝓfectas alacri
aīo ⁊ erecto. vnde nunq̄ȝ ſe redituras arbitrarent̄. Q̄s

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

igit̃ adoleſcẽtes ⁊ ĳ q̃dẽ nõ ſolũ indocti ſꝫ etiã ruſtici cõ
temnũt. id docti ſenes extimeſcẽt. Mino vt mihi quidẽ
videt̃. ſtudiorũ oĩm ſatietas vitæ facit ſatiecatẽ. Sũt
puericiæ certa ſtudia. Num igit̃ ea deſiderãt adoleſcen
tes.᷑ Sũt ⁊ ineũtis adoleſcẽtiæ. nũ ea iã cõſtãs reqrit
ætas quæ dicit̃ media.᷑ Sunt etiã eiꝰ ætatis ne ea q̃dẽ
in ſenectute quærunt̃. Sunt autẽ extrema quædã ſtu
dia ſenectutꝫ. Ergo vt ſuperiorꝝ ætatũ ſtudia occidũt
etiã ſenectutis. Qđ cũ euenit. ſatietas vitæ tẽpꝰ matu
rũ mortis affert. Equidẽ nõ vido curˀ qđ ipſe ſentiã de
morte nõ audeã dicẽ vob. qđ eo meliꝰ cernere mihi vide
or. q̄ ab eo propius abſum. Ego vr̃os pr̃es. P. Scipio
tuqꝫ. C. Læli viros clariſſimos mihiqꝫ amiciſſimos vi
uẽ arbitror. ⁊ ea q̃dẽ vita q̃ eſt ſola vita numerãda Nã
dum ſumꝰ in his incluſi cõpagibꝰ corꝑis munere q̊dam
nccitatꝫ ⁊ g̃uiˀ opꝫ ꝑfungimur. Eſt em̃ animꝰ cæleſtis
ex altiſſimo domicilio deꝑ̃ſſus ⁊ q̃ſi demerſus in terrã.
locũ diuinæ naturæ æternitatiqꝫ ꝯtrariũ. ſed credo de
os ĩmortales ſparſiſſe aĩos ĩ corꝑa hũana. vt eſſent qui
terras tuerent̃. Quiqꝫ cæleſtiũ ordinẽ ꝯtẽplantes imi
tarent̃ eũ vitæ mõ atqꝫ ꝯſtantia. Nec me ſolũ rõ ac di
ſputatio impulit vt ita crederẽ. ſꝫ nobilitas etiam ſum
morꝝ philoſophorꝝ ⁊ auctoritas. Audiebam Pythago
ram pythagoricoſqꝫ incolas pene noſtros q̃ eſſent ita
li philoſophi quondã nominati. nunq̃ꝫ dubitaſſe quin
ex vniuerſa mẽte diuina delibratos animos haberemꝰ
Demonſtrabatur mihi præterea quod Socrates ſupꝑ̃
mo vitæ die de immortalitate animorꝝ diſſeruiſſet. is q̃
eſſet ſapientiſſimꝰ oraculo Apollinis iudicatus. Quid
multa.᷑ ſic mihi perſuaſi. ſic ſentio. cum tanta celeritas
animorum ſit. tanta memoria præterituorum. fturo
rum prudentia. tot artes. tantæ ſcientiæ. tot inuen
ta. non poſſe eam naturam quæ res eas contineat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

eſſe mortalē. Cūqꝫ animꝰ ſemꝑ agitet̄. nec principium
motꝰ habeat. q̄r ipſe ſe mouet. nec finē quidē habiturū
eſſe motꝰ. qui nūq̄ꝫ ſe ipſe ſit relicturꝰ. ⁊ cū ſimplex ani
mi natura eſſ;. neqꝫ hr̄et in ſe quicq̄ꝫ admixtum diſpar
ſui atqꝫ diſſimile. nō poſſe eū diuidi. Qđ ſi nō poſſit. nō
poſſe interire. Magnoqꝫ eſſe argumēto hoīes ſcire plæ
raqꝫ āte q̄m nati ſint. q̄d iam pueri cū artes difficiles di
ſcāt. ita celerit̄ innumerabiles arripiāt. vt eas nō tum
primū accipe videant̄. ſ; remīſci ⁊ recordari. Hæc Pla
tonis ſunt fere. Apud Xenophontē autem moriēs Cy
rus maior hæc dt. Nolite arbitrari mihi chariſſimi fi
lij. me cū a vobis diſceſſero. nuſquā aut nullū fore. nec
eñ dū eram vobiſcū aīm meū videbat;. ſ; cū eſſem in h
corꝑe ex ijs rebus q̄s gerebā intelligebat;. eundem igit̄
eſſe creditote. etiā ſi nullū videbit;. Nec v̄o clarorū vi
roꝝ poſt mortē honores ꝑmanerēt. ſi nihil eoꝝ ipſorū
animi efficerēt quo diutiꝰ memoriā ſui teneremꝰ. Mihi
nunq̄ꝫ quidem ꝑſuaderi potuit aīos dū in corꝑibꝰ eēnt
mortalibꝰ viuere cū exiſſent ex ijs emori. nec vero tum
animū eſſe inſipientē cū ex inſipiēti corꝑe euaſiſſ;. Sꝫ
cū omni admixtiōe corꝑis liberatꝰ purus ⁊ integer eſſe
cœpiſſet. tum eſſe ſapiētem. Atqꝫ etiam cum hoīs natu
ra morte diſſoluit̄ cæterarū rerū ꝑſpicuū ē q̊ quæqꝫ di
ſcedāt. Abeūt eñ omnia vnde orta ſunt. animꝰ autē ſo
lus nec cū adeſt. nec cū diſcedit apparet. Iā vero videt;
nihil morti eſſe tā ſimile q̄m ſomnū. Atqꝫ dormiētium
animi maxīe declarāt diuinitatē ſuā. multa eñ cum re
miſſi ⁊ liberi ſunt futura ꝓſpiciūt. Ex q̊ intelligit̄ q̄les
futuri ſint. cum ſe plane corꝑis vinculis relaxauerint.
Quare ſi hæc ita ſunt. ſic me colite vt deum. Sin vna
interiturꝰ eſt animꝰ cum corꝑe. vos tamē deos verētes
q̄ hāc oēm pulchritudinē tuent̄ ⁊ regūt. meōriā nr̄i pie
īuiolateqꝫ ſuabit;. Cyrꝰ q̄dē hæc moriēs. Nos ſi plac;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

noſtra videam⁹. Nemo vnq̄ꝫ mihi Scipio ꝑſuadebit. aut patrē tuū Paulū. aut duos auos Paulū ⁊ Africanū. aut Africani fratrē. aut patruū. aut multos præſtātes viros q̊s enumerare neccē nō eſt. tanta eſſe conatos q̄ ad poſteritatꝭ memoriam ꝑtinerēt. niſi aīo cernerēt poſteritatē ad ſe ꝑtinē poſſe. An cēſes (vt de me ipſo aliq̄d more ſenū glorier) me tantos labōes diurnos nocturnoſq̄ꝫ domi militiæq̄ꝫ ſuſceptuꝝ fuiſſe. ſi iiſdē finibus gloriā meā quib⁹ vitā eſſem terminaturus. Nōne meli⁹ multo fuiſſet ocioſam ætatē ⁊ quietā ſine vllo labore aut cōtentione traducere. Sꝫ neſcio quō animus erigēs ſe poſteritatē ſemꝑ ita ꝓſpiciebat. q̄ſi cū exceſſiſſet e vita tū deniq̄ꝫ victur⁹ eſſet. Q̄ꝺ quidē ni ita ſe hr̄et vt animi īmortales eſſent. haud optimi cuiuſq̄ꝫ anim⁹ maxīe ad īmortalē gloriam niteref. Quid. q̄ꝑ ſapiētiſſimus quiſq̄ꝫ æquiſſimo aīo morif. ſtultiſſim⁹ iniq̄ſſimo. nōne vobis videf anim⁹ is q̄ plus cernat ⁊ lōgius vidē ſe ad meliora ꝓficiſci. ille autē cui⁹ obtuſior ſit acies nō vidē. Et q̄dē efferor ſtudio p̄res nr̄os q̊s colui ⁊ dilexi videndi. Neq̄ꝫ eos vero ſolū cōuenire habeo. q̊s ipſe cognoui. ſed illos etiā de q̄b⁹ audiui ⁊ legi ⁊ ipſe cōſcripſi. Quo quidē me ꝓficiſcentē haud ſane q̄s facile retraxerit. nec tāq̄ꝫ pilā retrorſerit. qꝺ ſi q̄s de⁹ mihi largiaf. vt ex hac ætate repueraſcā. ⁊ ī cunis vagiā valde r̄cuſem. nec vero velim q̄ſi decurſo ſpacio a calce ad carcerē reuocari. Quid em̄ hꝫ vita cōmodi. q̄d nō poti⁹ laboris. ſꝫ habeat ſane. hꝫ certe tn̄ aut ſatietatē. aut modeſtiā. nō libet em̄ mihi deplorare vitā qꝺ ml'ti (et ii docti) ſæpe fecerūt. Nec me vixiſſe pœnitet. qm̄ ita vixi vt fruſtra me natū non exiſtimē. Et ex vita iſta diſcedo tanq̄ꝫ ex hoſpitio. nō tanq̄ꝫ ex domo. cōmorādi em̄ natura diuerſoriū nobis nō habitādi dedit. O præclarū diē cum in illud animorū cōcilium cœtūq̄ꝫ ꝓficiſcar ⁊ cum ex hac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

turba et colluuione diſcedā ꝓficiſcar enī non ad eos ſo
lū viros de qb⁹ ante dixi. ſ3 etiā ad Catonē meū.q̄ neō
vir melioꝛ nat⁹ eſt nemo præſtātioꝛ.cui⁹ a me coꝛp⁹ cre
matū ē.qđ ꝯ decuit ab illo meū. Anim⁹ vero nō me deſe
rēs.ſ3 reſpectans in ea ꝓfecto loca diſceſſit.q̄ mihi ipſe
cernebat eſſe veniendū. Quē ego meū caſum foꝛtiter
ferre viſus ſum.nō ꝙ æquo aīo ferrē.ſed me ipſe cōſola
bar exiſtimās nō longinquū int̄ nos digreſſum ⁊ diſce
ſum foꝛe. His mihi reb⁹ Scipio(id ei te cū Lælio admi
rari dixiſti)leuis ē ſenect⁹.nec ſolū non moleſta.ſ3 etiā
iucūda. Qđ ſi in hoc erro.ꝙ aīos hoīm īmoꝛtales eē cre
dā.libent̄ erro.nec michi hūc erroꝛē quo delectoꝛ dū vi
uo extoꝛq̄ri volo.ſin moꝛtu⁹(vt qdā minuti philoſophi
cenſent)nihil ſentiā.non veroꝛ ne hunc erroꝛē meum
moꝛtui phiſoſophi irrideāt qđ ſi nō ſum⁹ immoꝛtales
futuri.tñ' extingui hoī ſuo tp̄e optabile ē. Nā h3 natu
ra vt aliaꝝ oīm reꝝ ſic viuendi modū. Senect⁹ autem
peractio ætatis eſt tanq̄ fabulæ.cui⁹ defatigationē fu
gere debem⁹ præſertim adiūcta ſacietate. Hæc habui de
ſenectute quæ dicerē. ad quā vtinam ꝑueniatis. vt ea
quæ ex me audiſtis re expti ꝓbare poſſitis.

M.T.Ciceronis de ſenectute finitur hic liber.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 41